

Kaiser László

Búcsú Holló Józseftől*

Tisztelt Gyászoló Gyülekezet! Kedves Andrea, kedves rokonok, barátok, pályatársak, ismerősök! Tisztelt egybegyűlteket, akik nagyon-nagyon egyek vagyunk Holló József szeretetében, tiszteletében és egyek vagyunk a megrendülésben!

Hadd kezdjem, mert nem kezdek mással, mint hitünk, egyáltalán emberi létünk legfontosabb pillérével: a szeretettel. Én alig tíz éve ismertem meg Holló Józsefet, Jóskát, baráti kezét és új versei gyűjteményét nyújtotta felém. Hihetetlenül szeretetre méltó embert és költőt ismertem meg benne, a műveit meg nagy elismeréssel és a tehetségnek, a tehetség művészi megnyilvánulásának elengedhetetlenül járó szeretettel fogadtam. Pályatársként, kiadóként örömteli együttműködésünk gyümölcse lett, hogy négy remek kötetét sikerült az idők folyamán fényre hozni. Ahogy mondtam, hihetetlenül szeretetre méltó emberrel hozott össze a sors! Ez vonatkozik az első pillanattól kezdve rokonszenves, feltétel nélküli bizalmat keltő külsejére, nyílt, meleg pillantású tekintetére, gesztusaira, mondataira, valami sugárzó őszinteség és humánus áradt belőle. Engedtesse meg idézni kedvenc írómat, Németh Lászlót, aki azt írta, hogy a minőségi ember nem csupán szó és tett, de valami sajátos antropologikum is, a mélység fluiduma, állítom én, amit mindig megérez a másik ember. Éreztem, éreztük, hogy nemesebbek leszünk általa és vele, egyszerűen jó volt a társaságában lenni, nem véletlen, hogy megannyi barát vette körül és szervezte ő is a baráti összejöveteleket. És ha többek lettünk vele és általa – személyével és verseivel, amelyeket oly szívesen közölt az Agria, s melyeket neves irodalmárok, Cs. Varga Istvántól Kődöböcz Gáborig értőn elemeztek –, mennyire igaz lehet ez arra a huszonhét esztendőre, amelyet feleségével, Andreával, múzsájával, mindenségével töltött. Még pontosabban fogalmazva: egymást tették többé, nemesebbé, a szeretet és hit jegyében: mindebből részesültünk a közelükben, velük s otthonukban, a házban a valóságos és metaforikus kertben – és úgy érzem, részesülünk most is...

És hadd folytassam a tisztelettel. A tehetséget szeretjük, a teljesítményt tiszteljük. A tehetség Isten adománya – ebből is kapott József bőven –, a tisztelet a kialakított és megdolgozott felmutatások sora. A Mezőnagymihályon született fiú férfiemberként – sok más mellett – három, illetve négy vonatkozásban kiemelten tiszteltre méltó. Az egyik: a miskolci főiskola elvégzése után a kiemelkedő műszaki értelmiségi pályája s közben az állandó, ahogy találóan önmagát jellemezte,

* Holló József barátunk és hűséges szerzőnk emlékét, illetve versekben testet öltött életpéldáját kegyelettel őrizzük.

a „lírafüggő állapot”. A másik: a kései költővé válás, a versírás kényszerének vállalása, a morális döntés, amely önmagának vállalása is, az írás – megint őt idézem – mindennapi gyóntatószéke. Költészettani, tehát szakmai tudással is járta körül több ezer mives versben az őt foglalkoztató nagy témákat és érzéseket: szülőföld és kötődés, hit és hitvallás, nyelv, kultúra, természet, történelem, a határon kívüli magyarok, 1956, művészi és alkotói példák, zajos világ és a lélek csendje, sorolhatnám. Egyet emelek még ki, mely költészetének talán legfényesebb része: a társhoz, a másik feléhez, a feleségéhez írott izzó és őszinte költemények. S itt vagyunk már a harmadik nagy ölelésű emberi és férfi vállalkozásánál: a családi élet széthullása után az új otthonteremtés a szeretett féllal és félnek, a 2003-mal indult édenteremtés Ostoroson úgy, bizonyos fokig egrivé is vált: sok-sok rendezvény, könyvbe-mutató mutatja egyszerre az egriek szeretetét – és tiszteletét. S végül itt a negyedik: széteső, szétesett, kapcsolatsorvasztó korunkban Holló József példamutatóan kapcsolatépítő, kapcsolatteremtő és kapcsolatápoló ember volt, nem véletlenül volt és van ennyi barátja. Ő aztán tényleg szeretett, ő élte egyik kedvenc költője, József Attila, mára már szállóigévé vált sorát: „hiába fürösztöd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat”. Fogalmazzak egyértelműen: egy érdekvezérelt, farizeus korban igaz ember, hiteles, hívő ember és hiteles magyar értelmiségi s költő volt.

Utoljára hagytam a megrendülést. Másképpen: megrendülésem, megrendülésünk fokozatait. És kiáltássá fokozódó kérdésünket: miért? Egy teljes életet élő ember, férfi, férj, költő, barát egyszer csak szembe került azzal, amivel mi is szembe fogunk kerülni. De miért a gyorsaság, miért a rohamléptek, miért a nagy szenvedés, melynek elviseléséhez a hite is adott óriási és férfias erőt. Megrendülten fogadtuk, mi mást is tehattünk, a fejleményeket, reménykedés és imádkozás maradt, és folyamatos szeretetünk próbált erőt adni Jóskának és Andreának. Ez van most is velünk, a búcsú pillanatában is, meg a részvét. Ezzel próbálunk – újra mondom – erőt adni, önmaguknak is, minden itt maradottnak is, talán főképpen annak, akire leginkább rászakadt a gyász, a teendőkből szigorított fájdalom, de az emlékek ápolásának kötelessége is: Feleségének!

Úgy érzem, hozzá kell tennem mindehhez a magam igen gyarló katolikus hitét. Úgy gondolom, ennek is helye van és lehet egy református temetésen. Nemrég olvastam, hogy Ferenc pápát megkérdezték, hogy tudja megmagyarázni hívő szemmel a gyermekek szenvedését. Válasza az volt: nem tudom. Nem tudom, mondta, s hozzátette: engem is néha megérintenek az üresség órái. S akkor mit szóljunk mi, a mi nagy megrendültségünkben? Csak azt, hogy a megérintett üresség percei és órái nálunk is elmúlnak, mert jól tudjuk, hogy nem azért vagyunk a világon, hogy mindent megértsünk... Talán azért a bizonyos szeretetért vagyunk a világon meg azért, hogy jól sáfarkodjunk azzal, ami bennünk van. És ehhez ad biztatást Holló

József élete és egész munkássága, hogy azt ne mondjam: példaélete, hogy éppen miatta és érte megrendültségünk a szeretettel és tartalommal teli napi teendőkhöz oltva őrizze emlékét, ha már – fájdalmas szavaival élve, verséből idézve – nem sokkal 75. születésnapja után „elszegődött a végtelenhez”.

Nyugodj békében, szeretett barátom, barátunk, Holló József magyar értelmiségi, magyar költő!

(Elhangzott 2019. augusztus 9-én az ostorosi temetőben)

Pázmány László

Nevüket vízre írták

(In memoriam Holló József)

Megfejteti a titkát,
Az ég nem engedi.
Nevüket vízre írták,
Angyalok seregei.

Búcsúzni megy a vándor,
Csillagtalan éjben,
Kiben az a vágy lángol,
Hogy időben odaérjen.

Tévtutakon bolyongás,
Kezeit elengedte.
Utolsó találkozás,
Álmából keltette.

Nevüket vízre írták,
Otthontalan szelek.
Szívünket szétszakítják,
Búcsút intó kezek.

Nincs szavunk ahhoz, ki elmegy,
Gyertyaláng pótolja.
Erőt ad minden csendnek,
Helyettünk elmondja.

Üveggyöngyök fényében,
Megyünk mindahányan.
Szirének énekében,
Sötét hallgatásban.

Így indultam el én is,
Szavaimat vesztve,
Árnyékuk ott volt mégis,
A gyertyafénybe rejtve.

Vigasz nélkül a világ,
Mégis gyertyát gyújtunk,
Nevüket vízre írták,
Az Úr kezében sorsunk.